

POREKLO ISLAMSKE DRŽAVE

ORIGINS AND HISTORY OF ISLAMIC STATE

Boris Bursać
Gradska opština Čukarica, Beograd, Srbija

©MESTE
JEL Category: **Z12**

Apstrakt

Terorizam kakav danas poznajemo nikako nije nova tvorevina već se on krije u društvenoj zajednici u obliku taktike, strategije, doktrine, metode i sredstva oko kojih samo treba da se postigne konsenzus da bi izašao na svetlost dana. Dok terorizam neki vide kao zločin drugi ga opisuju kao svetu dužnost, i dokle god postoje ove dve zavađene strane terorizma će biti. Teroristi su danas obučeniji i opremljeniji samim tim i neuhvatljiviji kao nikad do sad, to je dovelo da se ovaj fenomen brzo proširi i zahvati celu planetu. Apsolutno ovoj rasprostranjenosti doprinosi i neadekvatna i pre svega nejedinstvena terminološka određenost terorizma kao pojma. Iako se svetska javnost slaže oko toga da je terorizam svetsko zlo a terorističke organizacije okarakterisane su kao zločinačke, globalni centri moći koriste ovu konfuziju a terorizam koriste radi postizanja sopstvenih interesa. Tako da se sedišta terorističkih aktivnosti u skladu sa tim interesima danas stacioniralo na Bliskom istoku a u mnoštvu terorističkih organizacija jedna se istakla kao vodeća i na svom razvojnem putu prerasla je u nešto što danas nazivamo Islamska država.

Ključne reči: terorizam, Ansar al Islam, salafizam, vehabizam, Islamska država

Abstract

Terrorism as we know today is not a new creation it is hiding in the community in form of tactics, strategies, doctrines, methods and means around which only a consensus is needed to reach the light of the day. While some see terrorism as a crime, others describe it as a sacred duty, and as long these two sides exist terrorism will flourish. Terrorists today are better trained and better equipped therefore elusive as never before, this fact has led that this phenomenon rapidly expanding and reaching the whole planet. Inadequate and above all the non-unified terminological definition of terrorism as a concept contributes to this prevalence. Although the world community agree that terrorism is a global evil and terrorist organizations are characterized as criminal, the global power centers utilize this confusion and use terrorism to achieve their own interests. The headquarters of terrorist activities in accordance with those interests have now been stationed in the Middle East and in a multitude of terrorist organizations, one has emerged as a leading one known as Islamic state.

Adresa autora:
Boris Bursać
[✉ boris.bursac89@gmail.com](mailto:boris.bursac89@gmail.com)

Keywords: Terrorism, Ansar al Islam, Salafism, Wahhabism, Islamic State

1 UVOD

Današnje, kako ih novinari često nazivaju „violentne grupe“ najčešće se vezuju za islam pogotovu posle napada na Svetski trgovinski centar u Njujorku 11.09.2001 godine. Često se laički povezuju islam i islamistički fundiran terorizam gde jedni zastupaju tvrdnju da ove violentne grupe, terorističke organizacije, radikalne grupacije - nazovimo ih kako hoćemo inspiraciju za svoje akte nalaze u islamu kao religiji, dok sa druge strane imamo grupaciju koja forsira termin „islamistički terorizam“ koji svoje uporište ima u islamu ali kao svojevrsan oblik političkog delovanja. Hteli mi ili ne terorizam se danas bez bilo kakve sumnje najčešće vezuje za religiju. Pa i nedavni krvavi teroristički napad u Parizu nije bio dovoljan sam po sebi, već su pojedini teoretičari zavere iskoristili ovaj okrutni događaj da bi plasirali teoriju koja tvrdi da iza ovog napada stoji takozvani „Novi svetski poredak“ koji teži produbljivanju mržnje i izazivanju ratova između hrišćana i muslimana, pa se kao logičan sled događaja, otkopava po ko zna koji put Hantingtonova „Teorija sukoba civilizacija“. Suština je u tome da ni jedna religija prema svojim jedinim autentičnim, a tu pre svega mislim na pisane izvore ne propagira nasilje već kao aksiom ima za cilj promovisanje mira i blagostanja. Dakle, da podvučem religija je kroz istoriju bila upravo ta koja je obuzdavala zaraćene strane i suzbijala agresiju ali kao jedan multidimenzionalan fenomen ona može posredno ili neposredno biti uzrok i povod raznih oblika nasilja pa i terorizma. Jednostavno pojedini interpretatori religije iako možda veruju u reč Božiju nalaze načina da istu oskrnave, pre svega pogrešnim tumačenjem odnosno falsifikovanjem svetih spisa ili bolje rečeno njihovim zloupotrebavanjem. Stoga nijednu religiju ne smemo kriviti već te pojedince i njihove zločinačke akte koji tu religiju svojataju izmenjuju i stvaraju pogrešnu sliku o njoj odnosno etiketiraju je kao terorističku. Da bi saznali šta je u suštini izvor gore napomenutih sukoba mora se oformiti jasan stav oko terorizma na globalnom nivou. Pisao sam u svojim prethodnim radovima da terorizam nije jasno definisan i da to predstavlja izuzetno velik problem. Posle terorističkih događaja u Parizu verovalo se da će doći do nekog jasnijeg stava svetske političke scene ali

po svemu sudeći konsenzus još nije postignut, problem se javlja prvenstveno kada pojedinac, kojeg jedan deo društva naziva teroristom, postaje simbol borca za slobodu drugom delu tog društva i samim tim taj problem ostavlja otvorenim i uvek aktuelnim. Dakle sa pravom možemo zaključiti da terorizam očigledno nije samo prosta reč već oružje. Očito su definicije politički motivisane tako je bilo, jeste i biće iz prostog razloga što se ljudi kao predatori njima služe kako bi određene pojedince i grupe obeležili i njima naudili. Dakle ne postoji univerzalna definicija terorizma i sumnjam da će ikad i postojati ali konsenzus se mora postići bar oko glavnih odrednica odnosno aspekata terorizma kao što su: politički ili ideološki motivi, nasilje, strah, napad na neborce, pretnja, zastrašivanje, način borbe, strategija, taktika itd. Kao što sam napomenuo jedna od najtužnijih činjenica je to da se jedna religija čija god ona bila naziva terorističkom i kao takva doživljava ogromnu društvenu degradaciju, konkretno kada govorimo o islamu - dolazimo do situacije da ti manipulatori i falsifikatori svojim delima dovode do toga da religija kojoj pripadaju biva percipirana kao fundamentalistička iako ogromna većina muslimanskog stanovništva uopšte ne pripada niti učestvuje u fundamentalističkim pokretima. E baš zato moramo ući u srž problema jer kao što znamo danas verski sukobi vrlo retko nastupaju samostalno već imaju svoju političku, ekonomsku ili neku drugu pozadinu. Za neke ti teroristički akti predstavljaju vid komunikacija nekih terorističkih organizacija, za neke vid zastrašivanja a u svojoj biti nije ništa drugo do običnog zločina koji izaziva još veću represiju. Upravo će terorističke organizacije na čelu sa ISIL odnosno Islamskom državom biti predmet daljeg istraživanja ovog rada.

2 KRATAK OSVRT NA ISTORIJU

Islamska država koja danas „drma“ svetom nikako nije nova teroristička organizacija već je to grupacija koja je više puta u svojoj istoriji menjala ime i prilagođavala se datom trenutku. Prema podacima koja su poznata javnosti, ova organizacija je osnovana od strane Jordanca Abu Musaba al-Zarkavija (Abu Musab al-Zarqawi) koji je još kao mladić počeo da radikalizuje svoje ideje i stavove. Osamdesetih godina upravo te ideje su ga navele ka Avganistanu kako bi se

priključio borbi protiv Sovjetske okupacije, ali kao što znamo taj sukob se brzo završio i al-Zarkavi se upućuje na pakistansku granicu gde otpočinje svoju karijeru na dobro razvijenom crnom tržištu. Tu usvaja salafističku ideologiju, o kojoj ću kasnije pisati i to pod mentorstvom palestinskog šeika Abu Muhameda al-Makdisija (Sheikh Abu Muhammad al-Maqdisi) inače salafi-džihadiste. Zajedno u Jordanu osnivaju svoju prvu militantnu organizaciju pod nazivom Bajat al-Imam (Bayat al – Imam) (Kirdar, AQAM Futures Project Case Studies: Al Qaeda in Iraq, 2011), naravno organizaciju baziranu na salafističkoj ideologiji inače preteći daleko poznatije al-Zarkavijeve terorističke organizacije Tavhid val Džihad (Jama'at al-Tawhid wal-Jihad), skraćeno JTJ. Njihove intrige nisu dugo zaživele i brzo bivaju uhapšeni od strane vlasti zbog kritika upućenih na račun vladajuće dinastije Hašamita (Hashemite). Naravno kao i svaki učenik pa i Al - Zarkavi težio je da zaseni svog mentora svojim sposobnostima švercujući svoje još radikalnije stavove iz zatvora koji će biti objavljeni na salafističkim sajtovima. Nakon puštanja iz zatvora, kako je njihov plan dostigao najnižu lestvicu, vraća se u Avganistan gde vodi islamistički militantni trening kamp kod Herata. Apsolutno moramo napomenuti da ovi događaji nisu promakli tadašnjem lideru Al - Kaide (Al – Qaeda), Osami bin Ladenu koji je nakon izlaska Al - Zarkavija iz zatvora stupio sa njim u kontakt. Iako postoji dosta razlika između njih, pre svega zbog različitih taktika i ciljeva, do koalicije je nekako došlo. Prema postojećim podacima (Felter & Fishman, 2007) i događajima iz naše bliske prošlosti vidi se sledeće da Al Zarkavi cilja svoje „bliske neprijatelje“ kao što su vlade Izraela, Jordana dok Al Kaida na čelu sa bin Ladenom bira „daleke neprijatelje“ kao što su SAD. Još jedna stavka koja ih je razdvajala jeste to što Al Zarkavi potencira i napade na neistomišljenike unutar islama, konkretno govorimo o šiitima. Ipak pored svih ovih razlika Al Zarkavi je kasnije primljen u Al Kaidu. Stvari počinju da se zahuktavaju. Naime, oktobra 2004. godine Al Zarkavi učvršćuje veze sa Al Kaidom i kao logičan sled događaja zaklinje se na vernost bin Ladenu. Ovaj akt mu u mnogome pomaže, ne samo što je postao lider organizacije džihada u Mesopotamiji, odnosno lider Al Kaide u Iraku (Tanzim Qaidat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn Zarqawi) već je sada na raspolaganju imao jednu jasno organizovanu terorističku organizaciju koja

deluje na globalnom nivou sa mnogo više ljudstva i resursa za vođenje sve opšteg džihada što mu je i bila namera. On je možda formalno podržao bin Ladena i njegove ciljeve ali u suštini ostao je pri svojim stavovima da treba napadati neprijatelja koji je blizu, što konkretno znači ići u okrutnu gerilsku borbu protiv američkih i koalicioni snaga i protiv šiitske populacije u Iraku. Ideja je bila sledeća, da se iskoriste suniti koji su bili uz Sadama Huseina a uz to manjina u Iraku a pre svega iskoristiti njihov strah od dolaska šiita na vlast. Tako da su suniti na početku davali podršku Al Zarkaviju. Pošto je, kao što sam napomenuo Al Zarkavi još u mlađim danima bio izuzetno radikaln, ta njegova tamna strana stvarala mu je velike probleme. Forsirao je borbu starih „assasina“, odnosno borbu zasnovanu na samoubilačkim napadima što je docnije dovelo do gubljenja podrške u narodu Iraka pa tako i samih sunita. Ne mogu sa sigurnošću da tvrdim da je on oživeo tu vrstu borbe ali su samoubilački napadi postali izuzetno učestali u njegovo vreme i vreme bin Ladena. Nije sam metod borbe smetao sunitima već spremnost da kolateralna šteta ili cilj bude narod Iraka i neki sunitski lideri koji se smatraju izdajnicima. Osuda nije samo stizala od naroda Iraka već i od čelnika Al Kaide: Ajmana al Zavahirija (Ayman al-Zawahiri) koji je urgirao da se odnosi sa Iračkim liderima poboljšaju i bin Ladena lično (Brown, 2007). Mnogi su bili protiv njegove strategije ubijanja velikog broja šiita i rušenja njihovih religijskih objekata ali je Al Zarkavi naravno ignorisao naloge centrale organizacije čak je i preuzeo odgovornost za bombaške napade u Jordanu gde je život izgubilo najviše osoba islamske veroispovesti. To mu nije bilo dovoljno već je u februaru 2006 godine organizovao napad (Worth, 2006) na al Askari džamiju poznatiju kao „Zlatna Džamija“ koja se nalazi u Iračkom gradu Samari. Taj napad je produbio krizu u odnosima šiita i sunita i proizveli niz sukoba u kojima je napadnuto veliki broj sunitskih džamija a koji su završeni nekoliko dana kasnije uvođenjem policijskog časa. Dakle na osnovu svega gore navedenog Al Zarkavi je morao da potraži neku sigurniju podršku, kako bi njegovi planovi eksplicitno bili sprovedeni u delo. Podršku je naravno ubrzo našao u kurdskoj islamističkoj grupi poznatoj kao Ansar al-Islam ili partizani islama, koji su takođe kao ideologiju koristili selafizam.

3 ANSAR AL ISLAM

Ansar al – Islam, poznata još kao Ansar al-Suna ili Džemat Ansar al-Islam je organizacija koja je bila mahom sastavljena od militantnih kurda koji su bili pripadnici selafističkog pravca¹ islama sa sedištem u iračkom delu Kurdistanu. Na početku su u organizaciju primani samo Kurdi ali zbog potreba organizacije članstvo je prihvatilo i pristalice iz Jemena, Iraka i Sudijske Arabije. Zvanično ova organizacija nastala je 2001. godine fuzijom više organizacija prethodno članova Islamskog pokreta Kurdistanu, od kojih su najpoznatije (Rubin, 2001):

- Al Tavhid
- Kurdski Hamas
- Al Tavhid – Islamski front
- Druga soranska jedinica
- Reformska grupa Mule Krekara
- Džund al Islam

Na čelo novoosnovane organizacije postavlja se Kurd stroge islamske ideologije Mula Krekar čije puno ime glasi Nažmudin Faradž Ahmed (Najmuddin Faraj Ahmad). Moram da naglasim da je Ansar al Islam morao imati izuzetno dobru saradnju sa Al Kaidom iz jednostavnog razloga što su neke organizacije koje su činile Ansar al Islam bile obučavane od strane Al Kaide, možda nisu sve direktno bile povezane ali se na primer za Džund al Islam sa sigurnošću to zna. Ovo napominjem iz prostog razloga što je kasnije osporavana saradnja između Ansar al Islama i Al Kaide, što se kosi sa zdravom logikom jer je većina tih da kažemo prvih članova novoosnovane organizacije učestvovalo u ratu u Avganistanu tik uz „rame bin Ladenu“, znači bili su svojevrsni ratni veterani. Prilog tome govori i činjenica da je preko 100 članova Ansar al Islama bilo obučeno i učestvovalo u nekim ratnim dejstvima na strani Al Kaide (O’Toole, 2003). Možemo zaključiti iz gore navedenog teksta da ova organizacija nastala od nekoliko manjih militantnih grupacija ima jedan jasan cilj a to je: da nameće svoje striktno viđenje islama, kažnjava one koji ne poštuju te dekrete, naoružava i obučava borce, formira dobro

organizovane grupe koje će se za te svoje ideale boriti. Dakle ostalo je samo izabrati metu, a meta se ubrzo i našla to je „Patriotski savez Kurdistanu“ koji sa „Kurdskom demokratskom strankom“ čini Regionalnu kurdsku vladu. Patriotski savez Kurdistanu bio je nacionalistički nastrojen ali i sekularan što nikako nije odgovaralo Ansar al Islamu koji je zastupao totalno drastičniji stav koji podrazumeva sledeće:

- Uspostavljanje islamskog kalifata na prostoru Kurdistanu
- Striktno uvođenje šerijatskog prava
- Uvođenje zakona koji obavezuje muškarce da nose bradu
- Zabrana osobama ženskog pola na edukaciju i traženju posla
- Zabrana emitovanja televizijskih i muzičkih programa
- Uvođenje oštrijih kazni tipa : amputacija, kamenovanje, šibanje za zločine kao što su krađa, konzumiranje alkohola i preljuje

Ansar al Islam je odgovoran za otprilike 14 napada od kojih se 5 dogodilo u provinciji Kirkuk, oko 5 napada na putevima između Kirkuka i Tikrita, dve operacije su izvršene u samom Tikritu a ostala dva napada vezana su za grad Mosul, odnosno prostor između Mosula i Bagdada. Dakle vidimo da je ova teroristička organizacija delovala uglavnom na severoistoku Iraka, mete su skoro sve bile ili iračka vojska ili policija, odnosno njeni oficiri ili policajci, zauzimanje oružja i vojnih vozila, otimanje municije i jednom je u opciji bio napad na naftna polja.

Najpoznatija operacija je pokušaj ubistva premijera Regionalne vlade Kurdistanu Berhama Saleha (Barham Ahmed Salih) u aprilu 2002. godine, inače pripadnika Patriotskog saveza Kurdistanu i uspešno izvršeni atentat na generala Ševketa Hadži Mušira (Shawkat Haji Mushir) i još pet članova Patriotskog saveza Kurdistanu u februaru 2003. godine. Upravo ova organizacija se jednostavno nametnula Al Zarkaviju i njegovoj organizaciji kao pogodan partner ali se isprečila invazija na Irak. Ubrzo potom Regionalna vlada Kurdistanu koristi ovaj pogodan trenutak da krene

¹ Iako većina Kurda pripada Šafi učenju sunitskog islama, u organizaciji su dominirali Kurdi selafističkog opredeljenja

u opštu ofanzivu protiv Ansar al Islama. Optužba je glasila da je (Schanzer, 2004):

- Ansar al Islam u direktnoj vezi sa Al Kaidom
- Da su članovi prošli vojnu obuku u Avganistanu
- Da je 57 avganinstanskih boraca ušlo u Irački Kurdistan preko Irana

Većina članova je ili ubijeno ili zarobljeno a deo je prebegao u susedni Iran. Mula Krekar zbog toga što je osuđen na smrtnu kaznu napušta Irak i beži u Norvešku u kojoj se nalazi i danas. Ansar al Islam je možda pretrpeo poraz ali nije totalno uništen. Na mesto lidera ubrzo dolazi još radikalniji Abu Abdulah al Šafi (Abu Abdullah al-Shafi) (Gregory, 2008), takođe poznat javnosti kao Warba Holiri al Kurdi (Warba Holiri al-Kurdi) i preuzima komandnu odgovornost u organizaciji. Ovaj put organizacija nastavlja sa radom iz Irana i to pod pristalicama šafističke škole islama gde ubrzo menja ime u Ansar al Suna da bi se kasnije 2007. godine vratili na stari naziv Ansar al Islam. I ovom periodu mete su ostale iste, stim što su pojačani napadi na koalicione snage u Iraku. Najkrvaviji napad svakako je onaj iz februara 2004. godine kada se desilo više simultanih samoubilačkih napada na kancelarije Patriotskog saveza Kurdistanu u Erbilu, a rezultat je bio preko 100 poginulih i preko 130 ranjenih. Ova teroristička organizacija je do februara 2007. godine izvršila preko 1600 terorističkih napada (Schanzer, 2004) i ni u jednom trenutku nije krila da je saradivla sa Al Kaidom. U maju 2007. godine postojao je pokušaj da se Ansar al Islam integriše u jednu pan - islamsku organizaciju sa oštrijim stavom prema koalicionim snagama u Iraku. Uz pomoć nekoliko viđenijih grupacija formiraće se anti koaliciona organizacija pod nazivom „Reformacija i džihad front“ i biće svojevrsan pandan Al Kaidi. To se na kraju i desilo ali se Ansar al Islam ubrzo vratio svojim korenima odnosno Al Kaidi, gde su zajedničkim snagama napadali koalicione snage i one Iračane koji su bili deo vlade koja je oformljena od strane SAD. I nakon povlačenja američkih trupa ova teroristička organizacija ostala je aktivna napadajući iračke bezbednosne snage. Otpočinjanjem novih sukoba u Siriji, Ansar al Islam okreće se toj ratnoj zoni. Odnosi između Ansar al Islama i novonastale Islamske države menjale su se iz časa u čas, prelazila su iz stanja saradnje do totalnih neprijateljstava, razlog tome

je što Islamska država teži da potčini Ansar al Islam pod svoje rukovodstvo. Kratak period je Ansar al Islam odolevao Islamskoj državi ali se ipak desilo ono što je bilo neminovno. Već sredinom 2014. godine skoro kompletni irački deo Ansar al Islama prelazi u Islamsku državu a sirijski deo ostaje nezavisan (Al-Tamimi, 2015). Abu Abdulah al Šafi biva uhapšen 2010. godine i stacioniran u Bagdatskom centralnom zatvoru. Na njegovo mesto 2011. godine dolazi šaik Abu Hašim (Sheikh Abu Hashim Muhammad bin Abdul Rahman al Ibrahim) koji se na njemu nalazi i danas. Ostao sam dužan da dovršim priču o Al Zarkaviju, koji je kao što sam već naglasio našao partnera u gore pomenutoj terorističkoj organizaciji ali ne zadugo koliko je možda on želeo. Nakon rušenja režima Sadama Huseina, nova meta se nameće a to su pre svega snage predvođene Sjedinjenim Američkim Državama. Al Zarkavi sa svojom dobro „podmazanom mašinom“ u 17 meseci izvodi na desetine organizovanih terorističkih napada od kojih su najpoznatiji oni u šiitskim gradovima Karbali i Nadžafu (Najaf) u kom su korišćene auto bombe gde je život izgubilo 60 ljudi. Zatim na pijaci Musajiba (Musayyib) (Howard, 2005) grada nadomak Bagdada, u trodnevnim samoubilačkim napadima život izgubilo oko 150 ljudi a ranjeno je oko 260. Onda za vreme parlamentarnih izbora u januaru 2005. godine. Taj dan se desilo više od 100 oružanih napada širom Iraka. U tom krvavom danu život je izgubilo najmanje 44 osobe uključujući 9 bombaša samoubica.

Svi ovi gore napomenuti događaji samo su podstakli iračke vlasti i koalicione snage na sve žešću borbu protiv terorizma i samog Al Zarkavija kao jednog od najozloglašnijih terorističkih lidera. U jednom momentu pristao je da zajedno sa ostalim selafističkim pokretima povрати poverenje naroda i oformi pokret gde će svi zajedno delovati pod nazivom Medžlis Šura al Mudžahidin (Majlis Shura al-Mujahidin), ali ovaj projekat je propao i ostao zapamćen kao samo jedna medijska ideja koja je imala za cilj da približi Al Kaidu iračkom narodu. Već sredinom 2006. godine Al Kaida u Iraku gubi svoja utvrđenja u provinciji Anbar. Finalni udarac zadat je juna 2006. godine ubistvom Al Zarkavija (Burns & Filkins, 2006) i njegovog duhovnog savetnika šeika Abd al Rahmana (Sheik Abd-Al-Rahman), ciljanim bombardovanjem skloništa u kom su se

nalazili 50 kilometara od Bagdada u gradu Bakubah (Baqubah) - od strane američkih vazduhoplovnih jedinica. Navodno njegovu lokaciju je odala sama Al Kaida, odnosno njegov saborac iz same organizacije koji je kao razlog naveo njegov ekstremni stav prema pripadnicima islama, prevashodno se misli na šiite. Nakon Al Zarkavijeve smrti na čelo ove organizacije postavlja se Abu Ajub al Masri (Abu Ayyub al-Masri), egipatski bombaš koji je takođe obučavan u Avganistanu. Smatralo se da će smrt Al Zarkavija trajno oštetiti organizaciju ali Al Masri uspeva da je održi. On je pre svega upeo da izdejstvuje spajanje sa još nekim iračkim organizacijama i time stvorio vreme da se organizacija brzo reformiše. Formira Islamsku državu Iraka a na čelo postavlja Hamida Muhameda (Hamid Dawud Mohamed Khalil al Zawi), poznatijeg kao Abu Omar al Bagdadi, kasnije se postavljalo pitanje da li je Al Bagdadi uopšte vodio organizaciju i bio njen pravi lider (Felter & Fishman, 2007) ili je bio marioneta odnosno deo ideje Al Masrija da se pridobije irački narod. E sad stalno potenciram ovu temu pridobijanja iračkog naroda i nikako da je objasnim. Dakle Al Kaida u Iraku kao što sam već pominjao i za vreme Al Zarkavija i za vreme Al Masrija gubila je poverenje u narodu Iraka, ne samo zbog terorističkih napada u kome je često nedužna žrtva bio isti taj narod već i zbog velikog broja stranih ratnika koji nikakve veze nemaju sa Irakom i iračkim narodom. Prema nekim podacima koje je izdala sama Al Kaida u Iraku, oko 200 stranih boraca (Felter & Fishman, 2007) je učestvovalo u oružanim sukobima na prostoru Iraka. Al Masri i Al Bagdadi su manje ili više uspešno delovali na ovom prostoru sve do aprila 2010. godine kada su u zajedničkoj američko - iračkoj akciji ubijeni. Kasnije se u 2011. godini koalicione snage povlače iz Iraka, ali ostaju tesno povezane sa plemenskim odnosno lokalnim snagama bezbednosti. Al Kaida u Iraku još jednom doživljava snažan potres ali uspeva da se zadrži i to pod novim liderom još jednim Al Bagdadijem poznatijim kao Abu Bakar al Bagdadi (Abu Bakr al-Baghdadi).

4 SELAFIZAM, DŽIHADIZAM I VEHABIZAM

U javnom životu se sve češće susrećemo sa terminima poput selafizma, džihadizma, i

vehabizma te se nameće potreba za njihovim objašnjenjem. Pripadnici selafizma su u suštini najekstremniji fundamentalisti koji teže oživljavanju jednog izvornog to jest autentičnog islama. On se konkretno odnosi na „al-salaf al-saleh“ odnosno prve tri generacije islama sledbenika samog proroka poznatijih kao „pobožni prethodnici“. U savremenoj upotrebi selafizam se definiše kao ultra ekstremni oblik sunitskog islama, koji teži da preoblikuje društvo u skladu sa islamskim zakonima baziranim na šerijatskom pravu. Svoju inspiraciju u suštini ovaj pravac crpi od poznatog salafiste iz Damaska ibn Tajmija (Taqieddin ibn Taimiya) i Muhmeda al Vahaba (Muhammad ibn ‘Abd al-Wahhab) ali je ovaj pravac dodatno razvijen od strane Saudijske Arabije odnosno njenih iskazanih teologa. U suštini pojam „selafi“ znači onaj ko ima posebna znanja ili sposobnosti koja su iznad većine muslimanskog stanovništva, da dosledno prati selafistička ubeđenja. Kao što sam napomenuo pravac crpi inspiraciju od Ibn Tajmija i Al Vahaba ali je dodatno razvijen od strane Muhameda Abduha (Muhammad Abduh), Džamal al Afganija (Jamal al-Din al-Afghani) i Rašida Rida (Rashid Rida). Sa obzirom da je Al Afgani bio politički aktivista a Abduh nastavnik koji se zalagao za socijalne i obrazovne reforme možemo reći da je ovaj pravac postavljen na širokim temeljima.

Ono što je stav svih ovih teologa a zvanično ga je oformio Al Tajmije jeste da je islam monoteistička religija koja zahteva priznanje i da bilo koji organ bio on verski, socijalni ili politički može biti legitiman samo ako je duboko ukorenjen u islamu. Postoje neke opšta pravila ili karakteristike koje su svojstvena svim selafistima a to su:

- Da su oni jedini koji mogu da šire taj izvorni odnosno autentični islam
- Kategorički odbacuju bilo kakvu mogućnost simboličke ili metaforičke interpretacije ili tumačenja božanskih imena ili atributa
- Ekskluzivno pravo Boga je da bude slavljeno i obožavano
- Osuđuju i protive se svim inovacijama unutar religije
- Poštuju i pribegvaju samo Al Tajmijevim pravnim i teološkim pravilima

Neke salafističke grupe su izuzetno pacifistički nastrojene, ali su ih glasovi izuzetno radikalnih

manjina nadvladali i oformili stav gde je džihad najvažnija obligacija članova selafističkog pokreta. Na osnovu uticaja tih grupa selafizam ima jedan jasan stav da:

- Sve sekularne lidere treba ukloniti sa muslimanskih zemalja
- Treba održavati trajni konflikt protiv svih nemuslimanskih vlada koje intervenišu na muslimanskoj teritoriji

Ova dva stava su dovela do toga da se razvije to radikalno krilo islama i da dan danas bude izuzetno aktivno pre svega na teritoriji Bliskog istoka ali i šire. Sve selafističke frakcije možemo podeliti u 7 grupa:

- Matica saudijskog selafizma: ovu grupu čine sveštenici iz Saudijske Arabije koji su navodno protiv ekstremnih džihad grupa i izuzetno su verni svojim vladarima.
- Jordanski lanac selafizma: na čelu ove grupe je Muhamed Al Albani (Muhammad Nasir-ud-Dīn al-Albani). Zvanično ova grupa je najtiša i izbegava sve veze sa ekstremnim selafistima. Teže da budu najstroži u primeni svih koncepata bid'ah² u islamu.
- Sahwa grupa: predstavnici ove grupe su Salman al Oda (Salman al-Oadah) i Safar al Hawali (Safar al-Hawali). Ova grupa se smatra jednom od najpametnijih u selafističkom pokretu i jedna je od najprisutnijih na društvenim mrežama. Zahvaljujući tome ona ima masovnu podršku mladih i obrazovanih muslimana. Njihova borba za muslimane iskazana je u aktivnoj borbi protiv socijalnih problema.
- Madkali grupa: ovo je grupa sa najviše podela, ona se koncentriše najviše na pitanje jesu li pojedinci na ispravnom salafi putu ili ne.
- Egipatski selafizam: ovaj pravac je bio u velikom haosu zbog Arapskog proleća, ali je najbliži Al Albanijevom pravcu. Najznačajniji ogranak je Nur partija.
- Takfiri salafisti: ova grupa obično se bavi sa takfir pitanjima odnosno pitanjima ko je i da li je nevernik. Naglašava negativan uticaj Zapadnog intervencionizma i licemeran stav

nekim muslimanskih vlasti. Ova grupacija se smatra jednom od najoštrijih.

- Radikalni salafi-džihadisti: ova grupa ima najradikalnije teološke ali i političke stavove. Njoj pripadaju velike terorističke organizacije kao Al Kaida i Islamska država. U svojim teološkim stavovima osuđuju sve ostale salafi grupe zbog manjka borbenosti i smatraju da sve grupe moraju da implementiraju njihovu verziju džihada.

Za mnoge terorističke organizacije se vezuje termin džihadizma pa bi trebalo nešto više napisati o njemu. Džihad sa danas najčešće prevodi kao „sveti rat“ ali u svom originalnom značenju predstavlja „napor ka Božijem putu“. Prvobitno se termin upotrebljavao kao vid duhovne unutrašnje borbe kako bi se vernik umilostivio Bogu a kasnije se termin preobrazio u nešto sasvim drugo. Koncept džihada se tako jednostavno nametnuo kao izgovor za razna delovanja mislim pre svega na muslimanska osvajanja u prošlosti a danas je tu ulogu preuzeo upravo islamistički terorizam.

Tako da sa apsolutnim pravom možemo reći da je iskorišćavanje džihada za agresiju protiv nevernika odnosno nedužnih ljudi samo zloupotreba pravog, suštinskog značenja termina. Kada govorimo o vehabizmu, ovaj pojam se čest poistovećuje sa selafizmom i zato moramo napraviti distinkciju odnosno povući crtu između ova dva pomalo slična ali ipak različita pojma. Naime vehabizam kao jedan konzervativni pravac osnovao je Muhamed ibn Al Vahab (Muhammad ibn Abd al-Wahhab) u 18 veku. Vahabov reformski pokret se bazira na njegovoj ideji i stavu da je islam nakon trećeg veka muslimanske ere (950 godina) lažan i kao takvog treba ga iskoreniti. Muslimani da bi bili pravi odnosno istinski vernici moraju se isključivo pridržavati originalnih verovanja koja su utvrđena direktno od Muhameda. Ovaj njegov ekstremni stav nastao je iz straha od regresije ka islamskog politeizmu. Tu se pre svega misli na razna hodočašća ka specijalnim džamijama, posete nekim njima važnim pećinama, poklonstvo nekim kamenjima, razna žrtvovanja u nečiju čast itd. To su sve prakse koje su bile ukorenjene u narodu i nekako su se tradicionalno vezale i za ovu religiju,

²Inovacija

ali u vehabizmu su izričito zabranjene. A današnja sekularna ponašanja nekih muslimanskih vernika su pod svojevrsnom anatemon vehabijskih sledbenika. I upravo ovi razlozi protiv sekularizma i modernizma dovode do ekstremizma i kasnije nasilja. Ovaj pravac se dakle zasniva na apsolutnom monoteizmu a sve ostalo se smatra jeretičkim inovacijama (bid'ah). Takođe se protive svim reformističkim grupama u islamu koje su nastale u 18. i 19. veku, smatrajući ih pro-zapadnim odnosno ustrojenim po Zapadnim standardima a posebno se misli na rodne odnose, porodično pravo, participativnu demokratiju i ličnu autonomiju. Al Vahab je potencirao da njegovi sledbenici tumače svete knjige kako on nalaže a ako primete ili saznaju da neko ne interpretira na taj način, tu osobu javno obeleže kao nevernika. Njega mogu ubiti a njegovu imovinu mogu podeliti među vehabijama. Na taj način je uspeo vrlo brzo da prikupi veliki broj sledbenika koji su pored verske podrške dobijali i materijalnu i samim tim imali su razloga da se priključe ovoj radikalnoj grupaciji. Vremenom ovaj pravac se raširio i van granica Saudijske Arabije, čak se smatra da je uticao i na raspad Otomanskog carstva 1920. godine. Pod maskom reformi ovaj pravac je uzeo maha u poslednje tri decenije naravno uz veliku podršku bogatih pojedinaca. Vehabizam je pretrpeo velike podele a rezultat je evidentan i odnosi se na totalnu radikalizaciju ovog pravca. Vehabizam je uz pomoć bin Laden a proširio svoj uticaj na Bliski istok, istini za volju ne u tolikoj meri kao u Saudijskoj Arabiji ali postoje grupe koje ga izričito podržavaju. Svakako možemo reći da je to manjinski pravac u muslimanskom svetu ali je ipak uticajan za razliku od drugih ekstremističkih pokreta. Danas sledbenici vehabizma imaju jedan izuzetno radikalno odnosno konfrontirajući stav prema onima koji osporavaju njihovu ideologiju. Iako se islam uvek predstavljao kao religija mira i tolerancije: njihov prorok Muhamed sklapao je sporazume sa nemuslimanima, njihova sveta knjiga kaže da nema prisile u veri i da su svi ljudi slobodni da uživaju bilo koju religiju, ipak ovakvi pokreti samo stvaraju pogrešnu sliku. Ta slika govori da je osnovni islamski princip ukinut a sve zahvaljujući ovim modernim ideološkim ekstremistima. Vehabijski sledbenici selektivno primenjuju stavove islamske svete knjige forsirajući tako svoj pravac kao jedini istinski a osnovna ideja je da se nametnu njihova

verovanja svima bilo to muslimani ili pripadnici drugih religija. Ovako selektivno tumačenje islamske svete knjige ne samo da daje versku i ideološku potporu već im daje za pravo da formiraju razne militantne pokrete koji na osnovu tih stavova uzimaju oružje u ruke i uperuju ga protiv neistomišljenika. Dakle iako su ovi pokreti ideološke prirode oni vrlo lako pribegavaju nasilju odnosno oružanoj borbi, šta više, ovi ekstremistički pokreti odbacuju bilo kakvu vrstu primirja ili kompromisa insistirajući tako na svom radikalnom putu i nameri da se dostavi jasna poruka javnosti. Šta možemo zaključiti iz svega ovoga? Vehabije u svakom trenutku mogu objaviti rat bilo kome – odnosno onome za koga oni smatraju da je nevernik. Tako je dolazilo do situacija da su cele vlade nekih zemalja proglašene neverničkim i njima je objavljivana rat, klasičan primer su: Egipat, Pakistan, Alžir, Jordan, Sirija. Oni imaju jednu jasnu taktiku:

- Infiltrirati se u džamiju, islamske centre, dobrotvorne organizacije
- Vršiti indoktrinaciju svojim idejama, stavovima i ciljevima
- Nametnuti stav o slabom društvu što će kasnije služiti kao izgovor za određene nasilne akte
- Pokrenuti džihad protiv tog društva i na osnovu njega pravdati svoja nelegalna finansiranja

Danas su na osnovu ovih ciljeva mete vrlo jasno definisane i mnoge radikalne islamističke grupe ili pojedinci objavljuju rat ovim metama gde je na čelu kolone kao meta SAD sa svojim koalicionim partnerima. I zato se islam najčešće povezuje sa terorizmom i ekstremizmom jer su ga jednostavno te grupacije zloupotrebile i predstavile kao religiju koja propagira upotrebu terora, bombaških napada i jednostavno došlo je do stava koji nije tačan a to je da islam kao religija daje potporu jednom opštem stanju rata.

5 ISLAMSKA DRŽAVA

Sa apsolutnim pravom možemo reći da se danas jedan teror širi svetom a to je teror Islamske države. Ova nekada mala militantna teroristička grupa danas kontroliše prostor na kojoj živi oko 8.000.000 stanovnika i u svom sastavu ima nekoliko teritorija različitih država. Ova organizacija brzo je postala sinonim za zverstvo i

brutalnost - odsecanja glava, kamenovanja, masakre, etnička čišćenja. Ova divljaštva velika većina civilizovanih ljudi smatra nenormalnim a pripadnici Islamske države ih smatraju jednim racionalnim izborom. Oni su nemilosrdne fanatične ubice sa jasnim zadatkom a to je uspostavljanje halifata na temeljima šerijatskog prava (što im je donekle i uspelo) a ako im se bilo ko nađe na putu biće zverski ubijen. Kao što sam već napomenuo, Islamska država kakvu danas poznajemo nije nova tvorevina već je to organizacija koja postoji duže a u suštini samo je menjala nazive i delom rukovodstvo. Ona korene vuče još od 2004. godine odnosno priklanjanja Al Zarkavija Bin Ladenu i Al Kaidi gde dolazi do osnivanja Al Kaide u Iraku inače „majke“ odnosno preteče današnje Islamske države. Nakon ubistva Al Zarkavija 2006. godine na čelo ove organizacije dolazi egipatski bombaš Abu Ajub Al Masri (Abu Ayub al-Masri), koji je po svemu sudeći uspeo da očuva ovu organizaciju koja je doživela veliki poraz a uz to je izgubila svog lidera i osnivača Al Zarkavija. Mnogi Iráčani kritikovali su Al Kaidu u Iraku zbog prisustva stranih boraca, tako da je Al Masri došao na ideju da integriše nekoliko manjih iráčkih grupacija u svoju organizaciju i time je jasno brendira kao iráčku. To mu polazi za rukom i on ubrzo menja ime organizacije u „Islamska država Iraka“ a na čelo postavlja svoju marionetu Abu Omara al Bagdadija. Za vreme prvog Al Bagdadija koalicione i lokalne snage ubile su oko 2400 članova Islamske države Iraka i zarobile oko 8800 (Kirdar, 2011). Do 2009. godine SAD su finansirale 100.000 lokalnih sunita za borbu protiv Islamske države Iraka (Kirdar, 2011), a već 2010. godine Islamska država Iraka gubi komunikaciju sa centralom Al Kaide a većina rukovodstva biva ili pobijeno ili zarobljeno (Hashim, 2014). Tako da i Al Masri i Al Bagdadi ginu u američko-iráčkoj raciji o kojoj sam već pisao. Još jednom ova organizacija doživljava snažan poraz i leaderska pozicija ostaje upražnjena ali ne zadugo jer na čelo dolazi još jedan Al Bagdadi ali inteligentniji i sposobniji od prethodnog. Drugi Al Bagdadi poznatiji kao Abu Bakar al Bagdadi (Abu Bakr al-Baghdadi), uspeva da pregrupiše snage u vrlo kratkom roku i već 2012 krene u akciju pod nazivom „Breaking walls“ (rušenje zidova) u cilju oslobađanja svojih članova iz zatvora (Hashim, 2014). U tom periodu otvara se novi front na prostoru Sirije i Al Bagdadi premešta svoju sferu

interesovanja. Shodno tome on u aprilu 2013. godine objavljuje da teži udruživanju snaga sa nekim organizacijama i osnivanju nove krovne organizacije pod nazivom Islamska država Iraka i Levanta. To spajanje je odbila Al Nusra i Al Kaida što je posle stvorilo sukobe između ovih organizacija, ali to nije sprečilo neke borce iz ovih organizacija koji su se prepoznali u ovoj Al Bagdadijevoj ideji da se priključe novonastaloj organizaciji. Do kraja 2013. godine ova organizacija uz pomoć bivših Huseinovih pristalica u Iraku zauzima i preuzima kontrolu nad gradom Faludžom (Fallujah) a u Siriji grad Raku (Al-Raqqa). Nakon toga dolazi do izjave Islamske države Iraka i Levanta da je na teritoriji koju ona kontroliše nastala nova nacija, bez državnih granica i pod vođstvom halifa, poglavara svih muslimana. I desilo se da u toku jednog dana dojučerašnji građani Iraka i Sirije, hteli oni to ili ne postaju građani najmonstruoznije samoproklamovane države poznate pod nazivom Islamska država Iraka i Levanta, na čijem je čelu Abu Bakar al Bagdadi kao njen halifa odnosno najveći verski autoritet u državi.

Iz svog uporišta u Raki, Islamska država Iraka i Levanta vodi ofanzivu i širi se na dva fronta i u Iraku i u Siriji. Do 2014 zauzimaju drugi najveći iráčki grad Mosul i napreduju ka Bagdadu usput vršeći najsvirepije zločine i uništavajući veliki broj etničkih i verskih manjina. Do kraja ove godine oni konsoliduju svoju vlast nad desetinama gradova i zvanično proglašavaju halifat u junu iste godine ali pod nazivom Islamska država. Nakon toga ovaj novonastali halifat preuzima funkcije na teritoriji koja se nalazi pod njihovom vlašću kao što su ubiranje poreza, rad policije, zdravstva i školstva, naravno u skladu sa svojim ekstremnim tumačenjima islama. Kako bi obezbedili stabilnost i podršku u ovim oblastima primenjuju ekstremno nasilje prema svojim neistomišljenicima koje se ogleda u javnim pogubljenjima, amputacijama i tome slično. Zahvaljujući intervenciji SAD i njenoj podršci šiitskoj vladi u Iraku, sprečen je dalji prodor Islamske države kojoj je malo falilo da zauzme Bagdad. Islamska država tada se žestoko okreće dešavanjima u Siriji i kreće u ofanzivu u severnom delu tačnije na granici Sirije i Turske. Sa obzirom da je to teritorija koju kontrolišu Kurdi, Islamska država ulazi u otvorene sukobe sa njima. Zahvaljujući vazdušnim napadima i finansijskoj podršci od strane

međunarodne koalicije pod vođstvom SAD poznate pod nazivom „Combined Joint Task Force - Operation Inherent Resolve (CJTF–OIR)“, Kurdi odolevaju napadima Islamske države i uspevaju da ostvare blagu prednost početkom 2015. godine. Pored toga što osvaja i kontroliše teritorije Islamska država uništava sve kulturne i verske objekte koji nisu u skladu sa njenom ideologijom bili oni jevrejski, hrišćanski ili muslimanski. Tako je svetsku javnost zaokupio snimak razaranja drevnih gradova Nimruda i Hatre koji su pod zaštitom UNESCO - ovi postupci su okarakterisani kao ratni zločini. Islamska država se tu ne zaustavlja već širi svoja delovanja van Sirije i Iraka i to u Libiji, Egiptu, Etiopiji, Tunisu i kasnije u Evropi tačnije u Francuskoj. Sve ove aktivnosti kao što sam napomenuo iziskuju novac i to je u suštini najveći izazov Islamske države da održi stalni izvor prihoda. Za sada im uspeva a pre svega zahvaljujući „petro-dolaru“ odnosno prodaji nafte, zatim prodaji antikviteta, ubiranju poreza i iznudama. Kako se Islamska država širila tako su joj prihodi rasli, prema navodima Rand korporacije ukupan prihod Islamske države sa početnih 1.000.000\$ mesečno krajem 2008. godine raste na nivo između 1.000.000\$ i 3.000.000\$ dnevno u 2014. godini (Johnston, 2014). U ovom izveštaju se navodi da pored finansiranja terorističkih aktivnosti novac odlazi u policiju, školstvo i zdravstvo. Ono što je interesantno jeste da Islamska država prema navodima ove korporacije plaća oko 400 \$ svoje borbe na mesečnom nivou, što je više nego što primaju neki službenici iračke vlade - i to možemo navesti kao još jedan razlog stalnog porasta broja boraca u redovima Islamske države. Procvat Islamske države polako se dovodi u pitanje pre svega zahvaljujući ulasku nove svetske sile u sirijske sukobe Rusije. Naime ruska intervencija, odnosno svojevršno Asadovo spasavanje od strane Rusije mnoge je bacila na razmišljanje, pre svega Zapadne centre moći. Mi Siriju moramo posmatrati kao saveznika Rusije jer se Asad upravo ovoj svetskoj sili obratio za pomoć, zato pro-zapadni analitičari ovu rusku kampanju obeležavaju kao povratak Moskve na Bliski istok. Kada bolje sagledamo celu situaciju mi možemo tvrditi da se Rusija nije uplitala mnogo u dešavanja na Bliskom istoku još od Sadatove izdaje i njegovom okretanju SAD, ali isto tako ona je ostala u tesnim vezama sa svojim saveznicima

iz Hladnog rata. I vidimo da na prvi oficijelni saveznički zahtev Rusija odgovara adekvatno. Otuda moramo odbaciti tvrdnju da se Rusija vraća na Bliski istok - ona se ne vraća, već je bila oduvek tu i kao pritajeni tigar čekala svoj trenutak.

6 ZAKLJUČAK

Na osnovu gore navedenog teksta, možemo zaključiti da terorizam iz veka u vek postaje prepreka na putu razvoja savremenog sveta kao globalnog društva. Zahvaljujući svojoj prilagodljivosti, terorizam se stalno menja po formi, sadržini, tipovima i oblicima organizovanja, načinima delovanja, tehničkoj opremljenosti i slično. Bilo da se služe ubistvima, otmicama, bombaškim napadima, oni teže jednom a to je ispunjenje svojih političkih odnosno ideoloških ciljeva. Svojim pojavnim oblikom terorizam nam oduzima ono što nam je najdraže, a to je sloboda, on stvara strah i nepoverenje među ljudima i samim tim remeti normalno društveno funkcionisanje.

Zato je danas upravo terorizam ta internacionalna pretnja oko koje svi treba da se ujedimo i da joj se suprotstavimo. Dakle nekoliko puta sam napomenuo da je terorizam fenomen koji stalno prisutan u društvu a jedina razlika između „starog“ i „današnjeg“ terorizma jeste da je ovaj drugi globalniji, smrtonosniji i napredniji, a sve zahvaljujući tehnologiji i medijima. Neprijatelj je sada spreman i na otvorenu borbu jer je zahvaljujući „petro-dolaru“ i složenom finansijskom i fiskalnom mehanizmu opremio svoju vojsku od kalašnjikova do tenkova i uradio ono što nije niko u poslednjih sto godina a to je brisanje kolonijalnih granica čime postaje značajan geopolitički faktor na Bliskom istoku i šire. Da bi se ova tvorevina nazivala državom mora da ima teritoriju i zato će uraditi sve kako bi zadržala svoje postojeće obrise države, što nam govori samo jedno da će sukobi potrajati. Za utehu nam je činjenica da nijedna država u svetu nije priznala ovu samoproklamovanu državu i da većina muslimana i druge islamističke terorističke organizacije imaju negativan stav prema Islamskoj državi. Kad sve uzmemo u obzir možemo formulisati zaključak koji kaže da dosadašnji model borbe ne samo da nam nije skinuo ovaj „jaram čovečanstva“, već je potpomogao da se ovaj fenomen proširi i u pravom smislu reči doživi svoj procvat.

CITIRANA DELA

- Al-Tamimi, A. J. (2015, 06 03). *Jamaat Ansar al-Islam: Fighting in North Aleppo Countryside: Tanslation and Analysis.*
- Brown, V. (2007). *Cracks in the Foundation: Leadership Schisms in Al-Qa'ida from 1989-2006.* West Point: Combating Terrorism Center.
- Burns, J. F., & Filkins, D. (2006, 06 13). Middle East - A Jihadist Web Site Says Zarqawi's Group in Iraq Has a New Leader in Place. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2006/06/13/world/middleeast/13iraq.html>
- Felter, J., & Fishman, B. (2007). *Al-Qaeda foreign fighters in Iraq: A First Look at the Sinjar Records.* West Point: Combating Terrorism Center, Department of Social Sciences, US Military Academy.
- Gregory, K. (2008). *Ansar al-Islam (Iraq, Islamists/Kurdish Separatists), Ansar al-Sunnah.* New York: The Council on Foreign Relations.
- Hashim, A. (2014). *The Islamic State: From Al-Qaeda Affiliate to Caliphate.* Washington DC: Middle East Policy.
- Howard, M. (2005). *Three days of suicide bombs leave 150 dead.* London: The Guardian.
- Johnston, P. B. (2014). *Countering ISIL's Financing.* Santa Monica, California: Rand Office of External Affairs.
- Kirdar, M. (2011). *Al-Qaeda in Iraq.* Washington, D.C: AQAM Futures Project.
- Kirdar, M. (2011). *AQAM Futures Project Case Studies: Al Qaeda in Iraq.* Washington DC: CSIS.
- O'Toole, P. (2003). *Mullah denies Iraq al-Qaeda link.* London: BBC News.
- Rubin, M. (2001). *The Islamist Threat from Iraqi Kurdistan.* Washington D.C: Middle East Intelligence Bulletin.
- Schanzer, J. (2004). *Ansar al-Islam: Back in Iraq.* Philadelphia: Middle East Quarterly.
- Worth, R. F. (2006, 02 23). Blast at Shiite Shrine Sets Off Sectarian Fury in Iraq. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2006/02/23/world/middleeast/blast-at-shiite-shrine-sets-off-sectarian-fury-in-iraq.html>

Datum prve prijave: 23.05.2018.
Datum prijema korigovanog članka: 20.11.2018.
Datum prihvatanja članka: 27.03.2019.

Kako citirati ovaj rad? / How to cite this article?

Style – *APA Sixth Edition:*

Bursać, B. (2019, 04 15). Poreklo Islamske države. (Z. Čekerevac, Ur.) *FBIM Transactions*, 7(1), 38-49. doi:10.12709/fbim.07.07.01.05

Style – *Chicago Sixteenth Edition:*

Bursać, Boris. 2019. „Poreklo Islamske države.“ Urednik Zoran Čekerevac. *FBIM Transactions* (MESTE) 7 (1): 38-49. doi:10.12709/fbim.07.07.01.05.

Style – GOST Name Sort:

Bursać Boris Poreklo Islamske države [Časopis] // FBIM Transactions / ur. Čekerevac Zoran. - Beograd : MESTE, 15 04 2019. - 1 : T. 7. - str. 38-49.

Style – Harvard Anglia:

Bursać, B., 2019. Poreklo Islamske države. *FBIM Transactions*, 15 04, 7(1), pp. 38-49.

Style – ISO 690 Numerical Reference:

Poreklo Islamske države. **Bursać, Boris.** [ur.] Zoran Čekerevac. 1, Beograd : MESTE, 15 04 2019, FBIM Transactions, T. 7, str. 38-49